

Samelbd.

0/0

die,

Q. B. V. D. 37

DE
FATIS HISTORIAE ECCLESIASTICAE
IN COETV LVTHERANO
PAVCA PRAEFATVR

ET AD
ACTVM SOLEMNEM
QVO
VIR
NOBILISSIMVS, CLARISSIMVS
DOCTISSIMVSQVE
DOMINVS
M. IO. GOTTLIEB
CLEMENT

CON. RECTORATVI IN LYCEO NOSTRO
DIE XVII. APRILIS
PRAEFICIETVR,
INVITAT
D. MARTINVS GRVLICHIVS,
SVPERINTENDENS.

TORGAVIAE, LITTERIS PETERSELLIANIS.

1710

G. E. N. D.

DE
STATI HISTORIAE ROEMANAE
IN CORTE LVTHERANA
PAGVA PRAEFATAV

ACTVM SOLEMNEM

VI R

NOBILISSIMVS, CLARISSIMVS
DOCTISSIMVSQVE
DOMINVS

M. IO. GOTTLIEB
CLEMENT

COM. RECTORATV IN LYCEO NOSTRO
DIE XVII APRILIS
PRAEFICITVR

IN VITTE
D. MARTINVS GRALICIVS,
SVPERINTENDENS

TORONAVS, LITTERIS PATERSELIANIS

* * *

Omnem Historiam, egregia utilitate & singulari plane jucunditate se commendare novimus, proinde facile judicatu erit, neque *Historiam Ecclesiasticam* sua amœnitate suoque fructu destitui. Tantum abest, ut Jure Consulto, hujus Historiæ gustus noceat, ut potius ad intimiorum *Juris Canonici* Cognitionem solidioremque ejus Interpretationem facem ei præferat luculentissimam. Theologiæ autem consecratis quantum lucis præbeat, vel inde constare potest, quod fororium quasi, eam inter & *Theologiam Polemicam* vinculum intercedat. Probe ergo & mature *Nostrates* curarunt, ut divinum Reformationis negotium, per *Cor, Os & Calamum B. Lutheri* confectum, Historiæ Ecclesiasticæ cultura suffulciretur. Proinde cum *Romanenses* obstrepere haud desisterent, doctrinam Lutheri cum prisca Ecclesiæ veritatibus dissonare, Lutherum, sepultas hæreses ab orco revocatas disseminasse, & cerimonias ab ipso commendatas a veteris Ecclesiæ cultu & Liturgia plane abhorrere, id sibi negotii datum esse quidam B. Viri Symynystæ & Synathlethæ crediderunt, ut literato & politico orbi publice exponerent, nos ab antiqua Ecclesiæ æque minus in doctrinis ac in liturgicis rebus descivisse, cumque hoc alio modo, aliaque via haud poterat expediri vel probari, quam *recurrendo* ad antiquos Scriptores, *procrabendo* recondita monumenta, *consulendo* vetera Chronica, *revolvendo* Patrum volumina, *relegendò* Conciliorum placita & decreta, *recludendo* vetustissima, quæ prostabant, sacraria chartacea, id tandem effectum esse constat, ut veritas nostrarum doctrinarum novo quasi muro & historico sepimento circumvallata in tutum collocaretur.

Et cum hoc ipso anno, præcipua Historiæ Ecclesiasticæ capita pro suggestu auditoribus meis enarrare placuit, haud abs-

re, sed potius in commodum literatæ juventutis fore putavi, si *fata hujus Historiæ in nostra Ecclesia* paucis exponerem & prolixitatis vitandæ causâ, potiores Autores in tabula quasi suspensa oculis Lectorum sisterem. Glaciem hanc lubricam, atque a nemine huc dum tentatam primum inter omnes *Matthiam Flacium Illyricum* fregisse, vel tyronibus notum est, hic enim quod erat ingenio igneo, eruditione recondita & lectione vastissima ascitis nonnullis Σαύεργοις ἐνομήσοις, quos *Centuriatores Magdeburgenses*, quia Pastores Magdeburgenses præcipui inter eos erant, vulgo nominamus, non prius destitit, quam herculeo omnino & per *quatuordecim* annos continuato labore *primum Systema Historiæ Ecclesiasticæ* luci publicæ exponeretur. Quid, & quantum hic præstitum sit, vel solus Titulus operis docere potest, quem autem integrum hic apponere chartæ angustia prohibet. Dolendum est, quod præstantissimum hoc opus cum Seculo XIII. finire Autoribus placuerit, & magis dolendum est, quod Consilium B. *Job. Andr. Schmidii* de Centuriis Magdeburgensibus *emendandis, defendendis & continuandis* Anno 1707. orbi literato communicatum successu caruerit, cæterum hæ Centuriæ XIII. cum antea singulæ, diversis in locis editæ erant, prima vice junctim prodire Basileæ ab Anno 1559. 1574. & mundo miraculo fuere.

Jam audiamus, qua ratione, quoque ordine alii celeberrimi Viri Flaciana vestigia sequuti sunt, prodire nimirum annis

1584. *Job. Pappi*, Theologi Argentoratensis *Epitome Hist. Eccles.* de conversionibus gentium persecutionibus Ecclesiæ, Hæresibus & conciliis œcumenicis, primum a Seculo VII. quo Autor subliterat ab *Ensebio Bohemo* Anulite in urbe Cygnea, deinde ab *Henrico Kippingio*, Con. Rectore Scholæ Bremensis continuata.
1592. *Luce Ostandri*, Senioris, Pastoris Eslingensis, *Epitome Centuriarum* Magdeburgensium una cum earum *continuazione* ad Seculum XVI.
1646. *Job. Conradi Dambauri*, Theologi Argentoratensis *Christeis*, sive *drama*

- drama sacrum*, in quo christiana militia partim ænigmatice partim aperto commentario est exposita, totius Historiæ Ecclesiasticæ *nucleum* ad Caroli V. usque tempora, tribus actibus B. Autor exhibere animo conceperat, sed *primum* saltem actum absolvit, *alter* obsteri cante *Joh. Frid. VVandalino*, ceu opus posthumum prodiit, *tertium* adhuc in MSto latere fama est.
1649. *Joh. Böttigeri*, Past. Magdeburgensis, *Isagoge Historica Ecclesiastico-Politica*.
1659. *Joh. Micraelii*, Rectoris Sedinenfis, *Syntagma Historiarum mundi & Ecclesiæ*, a *Dan. Hartnaccio*, ad annum usque 1699. continuatum.
1660. *Compendium Gothanum* ab orbe condito ad Seculi usque XVII. dimidium, *Vito Ludovico de Seckendorff*, debemus hic Historiam V. T. *Joh. Christophoro Artopæo*, Historiam N. T. indicem vero locupletissimum *Ernesto Triebero*, cura vero omnia, in hoc opere concinnando, dirigendi & corrigendi *Joh. Henrico Bæclero*, demandata erat, accessere nostro tempore eximia B. *Cypriani Gothani Supplementa*.
1662. *Eliæ Ehingeri*, Rectoris Ratisbonensis, *Historia Seculi XV.* in gratiam purioris antiquitatis proposita.
1665. *Hieronymi Kromayeri*, Theologi Lipsiensis, *Ecclesia in Politia*, sive Historiæ Ecclesiasticæ Centuriæ XVI. cum præsentè dimidiata, quibus propter Synchronismos, Imperatorum res gestæ præcipuæ præmissæ.
1669. *Joh. Henichii*, Theologi Rintelenfis, *Historia Eccles. tripartita* quinque priorum Seculorum.
1674. *Justi Sessingii*, Antistitis Rudelstadio-Schwarzburgici, *Historia* quinque priorum Seculorum.
1678. *Joh. Georgii Layritzii*, Prof. Baruthini, *Synopsis H. E.* præcipuo studiose juvenutis bono, ordine dextro & congruo concinnata.
1684. *Joh. Stübneri*, Con-Rectoris Heilsbrunnensis, *Introductio*, in Historiam Ecclesiasticam V. & N. T. memoriæ juvanda ergo per *tabulas Synopticas* adornata.
1688. *Godofredi Arnoldi*, Antistitis Perlebergensis in Marchia, *unpartheyische*

- sche Kirchen- und Reker-Historie, a nato Christo ad annum 1688. Tomis IV. in folio. Pomum illud eridos!
1697. *Christiani Kortholti*, Theologi Kiloniensis, H. E. *κείν' ἐπιτροπὴν* a Christo nato usque ad Seculum XVII. fistens statum Ecclesiæ sub Imperatoribus &c. utinam Autori ultimam huic operi limam addere per fata licuisset!
1697. *Adami Rechenbergii*, Theologi Lipsiensis, *Summarium* H. E. sæpius reculum & Prælectionibus academicis maxime accommodatum.
1697. *Andree Caroli*, Abbatis San-Georgiani in ducatu Würtembergico, *Memorabilia* Seculi XVII. Tomis II. quorum posterior prodiit Anno 1702.
1697. *Godofredi Arnoldi*, Furggefaste Kirchen-Historie II. und III. Libellus ob Chronologiam commendandus.
1700. *Joh. VVilhelmi Zieroldi*, Antistitis Stargardiensis, Historia ecclesiastica & Philosophica, utinam Autor paulo prolixiores appouisset dapes!
1701. *Joh. Andree Schmidii*, Abbatis Mariævallis & Prof. Helmstad. *Compendium* Hist. Eccl. N. T. ob stili elegantiam & concinnum ordinem commendandum.
1709. *Joh. VVolffg. Jägeri*, Theologi Tubingensis, Historia ecclesiastica Seculi XVII. cum Parallelismo profanæ Historiæ Tomis II. in folio, opus egregium & documentis refertum.
1709. *Thome Ittigii*, Theologi Lipsiensis, Historia ecclesiastica *primi* a nato Christo *Seculi*.
1710. *Christiani Funckeri*, directoris Gymnasii Altenburgensis, *Grundlegung* zur Kirchen-Historie, Autor Historiam *Pietismi* præ reliquis sine partium studio recenser.
1718. *Christiani Eberhardi VVeismanni*, *Introductio* in Memorabilia ecclesiastica Historiæ Sacræ N. T. Tomis II. in 4. opus egregium, sed cauto lectore opus est.
1721. *Christophori Matthæi Pfaffii*, *Institutiones* H. E. juxta Seculorum ordinem brevissimo penicillo delineatæ, opusculum non e philyarum paucitate, sed rerum ubertate æstimandum.

1723. *Joachimi Langii*, Theologi Halensis, Hist. Eccles. a mundo condito ad Seculum a Christo nato præfens Sec. XVIII. deducta.
1726. *Job. Laurentii Mosheimii*, Cancellarii hodie Göttingensis, *Institutiones* Hist. ecclesiasticae, addantur ejus *Institutiones majores* quæ adhuc continuantur.
1726. *M. Job. Laurentii Diezii*, V. D. M. in Belgio succincta *Historia Ecclesiastica* N. T. Amstelodami 1728. in 8.
1727. *Valentin. Ernesti Luschneri*, Theologi Dresdensis, nußbare *Anmerkungen aus der Kirchen-Historie*, P. II. in 8. phylaræ pauca; sed selectis observationibus referta.
1728. *Job. Georgii Heinsii*, Literatoris Jenensis, *Kurze Fragen aus der Kirchen-Historie*, nach der Methode Herrn Hübners, opus plane præstantissimum, continuatum ab Anno 1730. ab *Ernesto Stockmanno*, ab Anno 1733. a *M. Job. Georgio zur Linden*, & hodie a *Fried. Wilhelmo Krafftio*, Theologo Göttingensi celeberrimo, constat Tomis XV, in 12. prostat etiam in forma majore.
1731. *Balthasaris Bebelii*, Theologi, olim Argentoratensis, post Virembergensis Memorabilia *Historia ecclesiastica recentioris* i. e. Seculi XVI. & XVII. obstetricante *Christiano Augusto Hausenjo*, Theologo Dresdensi.
1743. *Sigismundi Jac. Baumgartenii*, Polyhistoris Halensis, *Auszug der Kirchen-Geschichte von der Geburt Christi an*, opus egregium quod adhuc continuatur, prodire demum III. Tomi in 8.
1744. *Job. Georgii Valerii*, Theologi Jenensis, *Historia ecclesiastica N. T. variis observationibus illustrata*, opus omnibus reliquis Palmaram dubiam redditurum, ad huc continuatur, idem tamen ferme dicendum est, de *Historia ecclesiastica N. T. Viri Celeberrimi & Consultissimi Job. Georgii Perischii*, quam IV. Tomis lingua germanica vulgare cepit & adhuc continuat, optamus his Viris faustam Luciniam, ut partus integri luci exponantur.
1744. *Conradi Samuel. Schurzleischii*, *Introductio brevis* in H. E. Novæ Test. curante *Godofredo Wagnero*.
1749. *Job. Paul. Reinhardi*, Prof. Erlangensis, *Einleitung zu den Geschichten*

schichten der Christlichen Kirche, opus bene ordinatum & praelectio-
nibus academicis egregie accommodatum.

1749. Liberi Baronis de Hohlberg, Polyhistoris Hafniensis in Dania, alle
gemeine Kirchen-Historie, a nato Christo ad Reformationem Lu-
theri, opus plane egregium & omnium applausu susceptum.

Patet ex hoc tabula, campum Historiae ecclesiasticae & maxime,
N. T. a nostris haud fuisse desertum, sed proflare in nostra ec-
clesia Viros, Pontificiorum *Casari Baronio* & Reformationum
Fridevico Spanhemio, Hottingero, Gürtlero & Barnagiis oppo-
nendos cumque iis comparandos.

Non autem sine ingenti animi jucunditate Lectores, in ple-
risque hic recensitis operibus animadvertent, Autores subinde
ad statum *rei Scholasticae* in singulis Seculis respexisse. Neque
hoc immerito, male enim ecclesiae consulitur, ubi nulla *Schola-*
rum habetur ratio vel cura. idem sibi dictum putavit *Senatus Tor-*
gensis Amplissimus, hinc pro eo, quo fertur in Scholam suam
studio, zelo & favore, post Domini M. Jo. Henr. *Leidenfroftii*, ad
capessendum Pastorum Aulebensem in Thuringia discessum,
ad *Con-Rectoratus* dignitatem iterum vocavit, *Virum Nobilissimum,*
Clarissimum, Doctissimumque, Dominum M. Jo. *Goztl. Cle-*
mentem, Sub-Rectorem hucdum praclare meritum, & hic est,
qui publice hodie, a me, Classibus suis praeficiendus, & in supe-
riorem cathedram *introducendus* est, cui actui solemniter ut *Prae-*
obilissimus Dominus, in committendis rebus *Consiliarius* regius, *Sen-*
atorius ordo, Reverendum Ministerium, reliquique *Musarum fauto-*
res ad diem XVII. Aprilis, Domino *Con-Rectori* de novo mu-
nere pie gratulaturi, mihi quae pauca, de *Virtutibus Praeceptoris*
Schola praecipuis praefaturo, vacivas aures praebituri, frequen-
tes inter sint, perreventer & perhumaniter invitantur.

Torgaviae die XVI. Aprilis MDCCL.

AB: 155056

VD 18

ULB Halle 3
003 085 112

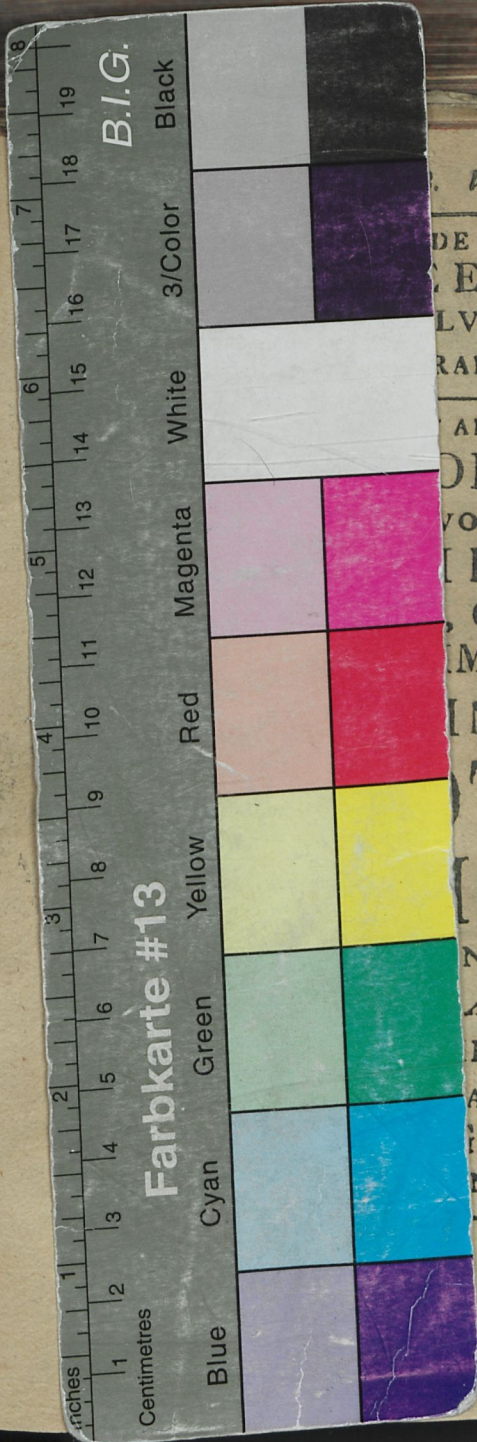
TA → SL
was 75 flut /

R

VD 17

V. D.

37

DE
ECCLESIASTICAE
LUTHERANO
RAEFATVR

AD
OLEM NEM

VO
R
CLARISSIMVS
MVSQVE
INVS

OTTLIEB
MENT

N LYCEO NOSTRO
APRILIS
ETVR,

AT
ERV LICHIVS,
NDENS.

PETERSELLIANIS.

